

ВОСПОМИНАНИЯ

У час Вялікай Айчыннай вайны І. С. Глебаў быў начальнікам штаба 65-й армii, якая ўдзельнічала ў вызваленні Гомельшчыны ад нямецка-фашистскіх захопнікаў. Цяпер ён ветэран партыі і Савецкіх Узброенных Сіл, генерал-палкоўнік у адстаўцы, прафесар, працуе старшим навуковым супрацоўнікам Інстытута ваенай гісторыі Міністэрства абароны СССР.

Сёння мы публікуем успаміны Івана Сямёнаўіча аб баявых заслугах часной і армійскай Гадзенской Арміі пры вызваленні

Гомеля і нашай вобласці ад гітлераўцаў у 1943 годзе.

Вясной 1943 года пры прынциці рашэння па вядзенню баявых дзеянняў на Курскай дузе Стаўка Вярхоўнага Гаўнакамандавання прадугледжвала пераход у контрнаступленне, а затым і агульнае наступленне з мэтай вызваження ўсходніх часткі Беларусі і Украіны. Пры гэтым Буночна-Захадні фронт (камандуючы генерал-палкоўнік П. А. Курачкін) і Захадні фронт (камандуючы генерал-палкоўнік В. Д. Сакалоўскі) падтрыммы былі пачаць наступленне

адпаведна ў напрамку Віцебска і Смаленска — Магілёва, у наступным на Мінск, аранскі Фронт (камандуючы генерал-палкоўнік А. І. Ярошенка, з 6 чэрвеня 1943 года генерал-палкоўнік М. М. Паноў) пасля разгрому групоўкі ямецка-фашистскіх войск падтрымала разівашаць наступленне на Гомель, затым на Клобін — Бабруйск.

Але ў ходзе развіцця агуль-
ага наступлення на двухты-
ячакіламетровым фронце ў
ерасні ўзнікла неабходнасць
змацніць наступаўшыя вой-
скі яшчэ адным фронтам гру-
пойск на прыбалтыйскім
траптэгічным напрамку. У гэ-
тай сувязі Стаўка пайшла на
рынняце новых рашэнняў.
—га каstryчніка Бранскі фронт
быў выведзены з першага
шалона з мэтай перагрупоў-
і яго сіл для вырашэння за-
ач сумесна з іншымі фран-
тамі на рыжскім напрамку і
свойствораны ў Прыбалтый-

Раніцай 11-га каstryчніка на КП 65-ї армії прыбыў генерал К. К. Ракасоўскі і прападобны асноўныя сілы арміі тайна перагрупаваць на ўчастак на ўсход ад Лоева і Радуль, Фарсіраваць раку Днепр, захапіць плацдарм. Ён лічыў, што калі гэты плацдарм будзе пэранесці галоўны ўдар фронту для глыбокага аходу Гомеля з тылу.

а фронта (камандуючы генерал армii К. К. Ракасоўскi). Іго рашэннем для авалодання Гомелем былі назначаны 8-я армiя (камандуючы генерал-лейтэнант П. Л. Раманенка) і 65-я армiя (камандуючы генерал-лейтэнант П. I. Батаў). Вонi выдзелены адпаведныя ўрадкi артылерыйскага і інжынернага ўзмацнення, а таксама сканцэнтраваны асноўныя намаганнi 16-й паветранай армii (камандуючы генерал-лейтэнант авіяцыi С. I. Рудэнка).

Аднак праціунік таксама не
драмаў. Ужо ў ходзе адыходу
на раку Сож ён узмацніў аба-
рону за кошт іншых напрам-
каў на подступах да Магілёва
перад Заходнім фронтам і на
подступах да Гомеля перад
Цэнтральным фронтам пяц-
ю дывізіямі. У выніку на 70-
кілометровым фронце на поў-
нач ад Лоева абараняліся два
армейскія корпусы: 35-ы ў
частаве 299-й, 383-й, 292-й і
5-й пяхотных дывізій і 29-ты ў
частаве 6-й і 216-й пяхотных
дывізій. На ўсход ад ракі
Сож праціунік ствараў перад-
поставае ўмацаванне па рубя-
жу Ветка, Добруш, Жгунская
руда, Скіток, на якім паспей-
тварыць адну траншэю, ку-
лямётныя гнёзды, паставіць
дротавыя і мінныя загароджы.
Адначасова стваралася абаро-
на Гомеля.

Іеравуцы мелі дзве аднатаран-
шэйныя пазіцыі: адну — па
кромцы берага ракі ў шыро-
кай пойме і другую — па
кромцы высокага берага
паўтара кіламетра ад Дняпра.
Было прынята рашэнне фар-
сіраваць Днепр у раёне Лое-
ва, выкарыстоўваючы востра-
пасярэдзіне ракі, прадуглед-
дзеўшы дзве артпадрыхтоўкі
адну па пазіцыі ў пойме ракі
і другую — па варожых ума-
цаваннях на заходнім беразе
ўдалечыні ад Дняпра. Другім
раёнам для фарсіравання бы-
ло выбран Радуль. Фарсіраванне
у раёне Лоева было ўскла-
дзена на камандзіра 27-га
стралковага корпуса генерал-
маёра Ф. М. Чаракманава
вельмі вопытнага камандзіра
які ўмёў настойліва дабівацца
выканання паставуленых задач.
Фарсіреваць раку ў раёне Ра-
дужы паводле плана было 19-

стралковаму корпусу генерал-маёра І. І. Іванова, таксама во-пытнага, вельмі ўмела дзейнічаючага ў складанай дынамічнай абстаноўцы. 19-ты стралковы корпус генерал-маёра Д. П. Самарскага было вырашане пакінуць на плацдарме Сожа на поўдзень ад Гомеля з задачай працягваць актыўныя дзеянні сумесна з 48-й арміяй па-авалоданню горадам.

Яшчэ пры падыходзе да Гомеля і Дняпра Цэнтральны фронт ужо меў цесныя сувязі з кірауніцтвам партызан Беларусі. Мы атрымалі нямала дыхных аб групоўцы нямецка-фашысцкіх сіл, аб іх рэзервах, аэрадромах, асадах і пера-групоўках. У прадбачанні фарсіравання Дняпра і барацьбы за Гомель, развіцця наступлення на Бабруйск камандаваннем

Надвор'є було няважким дажджліває. Сабраліся усе адной вялікай хаце, дзе камандуючы фронтам растлумачыла якому выпадку сабраны усе прысутныя. Затым пранаваў мне падрабязна расказаць аб абстаноўцы ў палі армії, а прысутным далажыць свае вывады і прапановы. Втак К. К. Ракасоўскі вырашыў парадіца з армейскімі кіраўнікамі.

Да 15-га каstryчніка 65-я армія падрыхтавалася да фарсіравання .Але, вядома, з вялікім напружаннем і пераадленнем немалых цяжкасцей. Вось адна з іх. Мы прызвалі пэўныя кантынгенты людзей на Чарнігаўшчыне для папаўнення парадзелых радоў злучэнняў і часцей арміі. Напярэдадні фарсіравання я і член Ваеннага савета генерал-маёр Н. А. Радзецкі пабывалі ў 106-й Забайкальскай стралковай дывізіі, якая выконвала задачы па фарсіраванню Дняпра каля Гомеля.

Любова, дзе высветлілася, што прыбыўшае папаўненне няма чым узбройваць. Запланаваны падвоз аўтаматаў, вінтовак і кулямётаў затрымаўся ў сувязі са значным выдаленнем тыла фронта (больш 300 кіламетраў) і адсутнасцю аўтадарог. Давялося тэрмінова «абязбройц» запасны полк арміі, а тэксама тылавыя падраздзяленні і роту аховы штаба, што дазволіла літаральна за некалькі гадзін да пачатку фарсіравання ракі ўзбройц прыбыўшае папаўненне.

65-й арміі ўзмацнялася 1-м гвардзіскім Данскім танковым, а 4-армія — 9-м танковым корпусамі. Акрамя таго, у саслоўні 65-й арміі ўключаліся 61-стралковы корпус 61-й арміі і 2-гі і 7-мы гвардзійскія і 1-ыя і 2-ыя ліверыйскія корпусы і 4-ты армійскі корпус. І гэта не падкова.

65-й арміі адводзілася лоўная роля ў выкананні дач авалодання Рэчыцай, гледзячы на тое, што яна ўходзіла ў паласу 48-й арміі.

Паспяхова фарсіраваў Днепр 27-ы стралковы корпус. Асабліва вызначыліся 193-я стралковая дывізія палкоўніка А. Г. Фралянкова і 106-я стралковая дывізія палкоўніка М. М. Власава. З ускладненнем фарсіраваў раку 18-ты стралковы корпус, а ў ім яго Сеўская 69-я стралковая дывізія палкоўніка І. А. Кузяўкова. Праз некалькі дзён асобныя плацдармы ля Лоева і Радуль злучыліся ў даволі вялікі плацдарм: па фронту да 30 кіламетраў і ў глыбіню больш 15 кіламетраў. Перад арміяй дзеянічалі дзве пяхотныя дывізіі праціўніка, і ён пачаў падкідваць часці з іншых напрамкаў, а мы сваімі сіламі развіваць наступленне ўжо не

20 кастрычніка 1943 года Цэнтральны Фронт быў перайменаваны загадам Стаўкі ў Беларускі. Па-ранейшаму яго галоўнай задачай было — наступаць на Бабруйск і далей на Мінск. У дваццатых чыслях кастрычніка ў састаў фронта з рэзерву Стаўкі паступіла 11-я армія генерал-лейтэнанта І. І. Фядзюнінскага і іншыя войскі. Усё гэта патрабавала ад камандуючага фронтам перагледзець удакладніць новае ра-

дзень наступлення шасэйную дарогу на поўдзень ад Рэчыцы. Але праціунік, знімаючы часці з Сожа, наносіў контрудары і аказваў упартасу праціўленне. Толькі ўnoch з 17 на 18 лістапада 1-му гвардзейскаму танковаму корпусу 65-й арміі сумесна са 170-й і 194-й стралковымі дывізіямі ўдалось авалодаць Рэчыцай і выйсці асноўнымі сіламі на поўнач і захад ад яе.

Аднак праціўнік, зняўшы значныя сілы з гомельскага напрамку, а таксама з іншых напрамкаў, у тым ліку чатыры танкавыя дывізіі (2-ю, 4-ю, 5-ю і 12-ю), ударамі з раёна на захад ад Караваціч, Магадзіш, Ноў, Варанкі і з усходу з рубяжа на захад ад Свірыдавіч, Рэчыцы на працягу шасці сутак прадпрымаў жорсткія контрудары і контратакі з тым, каб адрэзаць і акружиць нашы войскі ў раёне Рэчыцы і прадоўжыць шлях для адводу гомельскай групоўкі на Калінкавічы. Мне асабіста давялося па даручэнню камандер-ма Батава арганізоўваць дапаможны пункт у Каравацічах і непасрэдна кіраваць баявымі дзеяннямі па адбіццю танкавых удару праціўніка.

Пераканаўшыся ў стойкасці нашых войск, вораг адвёў групоўку, якая дзейнічала су-праець 48-й арміі, на ўсходні бераг Дняпра, выкарыстоўваю-чы туманы і начны час. Там-кавая групоўка на захад ад Караваціч адышла да Васілевіч. У выніку была дасягнута галоў-ная задача—апасаючыся акру-жэння гомельскай групоўкі, праціўнік паспешліва стаў адво-дзіць войскі з ракі Сож на ру-беж Жлобін, Рагачоў і 26 лі-стапада пакінуў Гомель, пра-следуемы войскамі 11-й і 63-й армій.

Гэта была першая перамога па вызваленню буйнога аблас-
нога цэнтра Беларусі, якая па-
служыла пачаткам вызвалення
яе паўднёва-ўсходній часткі.
Беларускі народ сустракаў са-
вецкія войскі з радасцю і
дзяліўся апошнім з воінамі.
Многае ў вызваленні і выка-
нанні баявых задач зрабілі
беларускія партызаны.

Так знайшоў сваё завяршэнне на беларускай зямлі рапточны пералом, пачаты ў Сталінградскай бітве і прадоўжаны на Курскай дузе. Абарона гітлераўскага «Усходняга вала» пацярпела крах. Група армій «Цэнтр» панесла сур'ёзныя страты. Яе 40 дывізій былі разгромлены сіламі Паўночна-Заходняга, Заходняга і Беларускага франтоў. Прычым, да 15 дывізій ворага былі разгромлены ў барацьбе за Гомель.

Гомельска-Рэчыцкая апера-
цыя — адзін з яркіх прыкла-
даў перавагі савецкага ваенна-
га майстэрства, якому чужы
схематызм і шаблон. У гэтай
аперацыі наглядна было пака-
зана яднанне арміі і народа,
які сіламі партызан, гасцінай
сустрэчай савецкіх воінаў уся-
мерна дапамагаў каваць пера-
могу над фашисткімі захопні-
камі. Нарэшце, гэта—адно са
сведчанняў гатоўнасці савец-
кага народа даць дастойны ад-
пор любому агрэсару, які ас-
меліца напасці на нашу са-

І. ГЛЕБАЎ,
генерал-палкоўнік
у адстаўшы графесар,